

Foto: Barbara Cetinić

HRVATSKO RIBARSKO NAZIVLJE

Prilog za prikupljanje

Andrea Živko
Srednja škola Vela Luka
Ul. 5, br. 9
HR-20270 Vela Luka
andrea.zivko@gmail.com

Primljeno: 14.2.2017.

UDK 81'282.2:639.2

Sažetak: Autorica daje usporedbu ribarskog/halijeutičkog nazivlja Vele Luke i Komiže, dvije vodeće ribarske sredine na svojim otocima. Pritom je provela vlastito istraživanje s tri izvorna govornika različite životne dobi. Autorica zaključuje kako se veliki broj naziva preklapa što potvrđuje tezu Joška Božanića o postojanju univerzalnog „lingua franca“ idioma.

U radu se autorica osvrće i na podrijetlo bogatog hrvatskog pomorskog i ribarskog nazivlja, a govori i o njegovoj prikupljenosti ne slažući se s tezom da je iz hrvatskog jezika potrebno izbaciti riječi stranog porijekla jer bi se time dogodio veliki gubitak za hrvatski jezik i kulturu.

Ključne riječi: Ribarsko nazivlje, halijeutika, Vela Luka, Komiža, „lingua franca“

1. Uvod

Višestoljetna tradicija i iskustvo plovidbe i ribolova na istočnom dijelu Jadrana rezultirali su bogatim živopisnim leksikom koji je riznica povijesti i iskustva života i rada ljudi na moru. Za njih, idiom kojim oni govore nije tuđ i stran, on je jednako hrvatski kao i onaj koji slušaju na televiziji i radiju, tj. standardni hrvatski jezik. Otud potreba da se o ovom dijelu hrvatskog jezika progovori i da se naprave veći napori da se on prikupi i usustavi.

Ribarstvo i pomorstvo gospodarske su grane koje su za priobalni i otočni dio Hrvatske, a time i cijelu Hrvatsku, bili, i još uvijek su, od ključnog značaja za preživljavanje i ekonomski razvitak, stoga se ne smije zanemariti terminologija kojom se koriste ribari i pomorci. Ili: ljudi na moru.

Činjenica da najstarija isprava o našem hrvatskom ribarstvu datira iz 995. godine (Zadar), govori o dugoj tradiciji i važnosti koju ova djelatnost ima za hrvatski narod.

Višestoljetna tradicija i iskustvo plovidbe i ribolova na istočnom dijelu Jadrana rezultirali su bogatim živopisnim leksikom koji je riznica povijesti i iskustva života i rada ljudi na moru.

Ta isprava je „sačuvana u prijepisu iz 11. ili 12. stoljeća te predstavlja prvi spomen Hrvata kao ribara. U 12. stoljeću već u svim hrvatskim jadranskim statutima spominje se ribarstvo; u doba narodnih vladara spominju se i ribari kao poseban slobodan stalež (za razliku od poljodjelaca)“ (Boko 2004:17-18).

Već u 14. stoljeću osnovane su ribarske bratovštine – staleška udruženja ribara, a u 16. st. izbija ribarski rat (Boko 2004:19). To govori o životnoj presudnosti koju je ribarska djelatnost imala za priobalno i otočno stanovništvo. Za svoj dio mora koji je tim ljudima predstavljao i njihov komad kruha, oni su čak i zaratili – branili svoje pravo na preživljavanje.

Koliko su Hrvati vezani za ribarstvo i pomorstvo i koliku važnost i ugled imaju u svjetskim razmjerima, što se unaprijeđenja razvitka ribarstva tiče, govore i podaci da su zaslužni za revolucionarne izume na tom području. Humanist, filozof, inženjer i konstruktor Faust Vrančić izradio je „projekt naprave za čišćenje morskoga dna, pojasa za spašavanje (nazvao ga je brod koji se može nositi) i broda s otvorenim dnom“ (Jelić Mrčelić 2010:58). Ivan Skomerža „prvi je na Sredozemlju upotrijebio petroplinsku svjetiljku u ribolovu“ (Basioli 1984:158), a Mario Puratić s Brača izumio je „power block“ – hidraulični koloturni mehanizam koji služi za izvlačenje mreže iz mora i njeno slaganje na krmi broda. „Taj patent koriste deseci tisuća ribara širom svijeta pa i Japanci inače poznati po inovatorstvu“ (Boko 2004:24).

2. Podrijetlo hrvatskog pomorskog i ribarskog nazivlja

Da bi govorili o povijesti pomorskog i ribarskog nazivlja, potrebno je prvo utvrditi što sve ono podrazumijeva, tj. koje sve djelatnosti i područja uključuje. To detaljno obrazlaže Željko Stepanić pa se može koristiti i njegovo određenje:

„Pomorski jezik specifična je jezična vrsta koja se sastoji od više slojeva (registara). Na prvome je mjestu plovidbeni (nautički) sloj, a vrlo su bitni, pogotovo danas, i ostali slojevi: tehnički, pravni i poslovni. Oni su istodobno, svaki za sebe, također jezična vrsta. Ono što

bitno obilježava i razlikuje pomorski jezik od spomenutih vrsta jezika upravo je značaj plovidbenoga sloja u njemu“ (Stepanić 2005:65).

Međutim, treba se složiti i s Radovanom Vidovićem koji naglašava kako su „uz naš pomorski rječnik, osim pomorske tehničke nomenklature (broda, brodogradilišta, navigacije) vezane i brojne riječi i izrazi metaforičkog značenja, frazeologizmi, proverbijalizmi, argotizmi, vulgarizmi i blasfemizmi“ (Vidović 1993:215).

Upravo ova Vidovićeva primjedba uključuje u naš pomorski rječnik jedan narodni, folklorni sloj, koji je neodvojiv od samog umijeća plovidbe i gradnje brodova. Upravo taj sloj najjasnije otkriva specifičnosti pomorstva nekog naroda.

Što to ulazi u opseg ribarskog nazivlja jednostavno je odredio Skok: „Nazive imaju ponajprije ribarske sprave, onda ribarski produkti, pa ribe i najzad ribarski život, koji se očituje u ribarskom folkloru“ (Skok 1993:31). Najiscrpniji i najdetaljniji odgovor na pitanje: Odakle Hrvatima pomorsko i ribarsko nazivlje?, daje ponovno Petar Skok. Odmah na početku rada on naglašava kako „pređi naši, koji se već sedmoga stoljeća pojavljuju na obalskom potezu Jadrana od Pulja do Valone, donesoše iz svoje močvarne postojbine od pomorskih izraza samo opću indoeuropsku riječ *more* i opću i slavensku riječ *lađa*, a od ribarskih samo opću slavensku riječ *riba*, nekoliko zajedničkih slovenskih naziva za slatkovodne ribe i nekoliko isto takvih naziva za ribarski alat“. To navodi na zaključak kako su *pređi naši* morali od nekoga preuzeti ribarsko i pomorsko nazivlje jer svoga nisu imali. Nakon detaljne analize Skok zaključuje „da je naša stara ribarska terminologija na Jadranu, koliko nije domaća slovenska, u najvećem obimu mediteranskog, grčko-latinskog porijekla. (...) Dok je ribarska terminologija, u potpunom opsegu, koliko nije slovenska, romansko-dalmatinska, dotle je pomorska u najvećem dijelu mletačko-talijanska, a u najmanjem

je dijelu romansko-dalmatinska, koliko nije slovenska“ (Skok 1993:109).

Ovu razliku između dvije terminologije on i objašnjava: „Prva je nužno morala sačuvati dalmatinskih izraza više nego druga, jer tehnika u ovoj oblasti nije stvarala tako znatnih pertubacija kao što je činila pomorska tehnika. Ovdje je više vladao folklor nego u pomorstvu. Druga je opet morala sačuvati više mletačko-italijanskih izraza negoli starih dalmatinskih i slovenskih jer se u Dalmaciji morala sasvim prilagoditi mletačkom uplivu u doba mletačkog i austrijskog imperijalizma“ (Ibid. 117).

Nazivlje za ihtiofaunu većinom je preuzeto iz jezika supstrata, na licu mjesta stvoren ili posuđen od adstrata jer riba koje su Slaveni nalazili u novoj domovini u staroj nije bilo.

3. Prikupljenost

Kao što je već navedeno, prikupljanje i usustavljanje pomorskog i ribarskog nazivlja važan je zadatak lingvističke znanosti hrvatskoga naroda. Prikupljanjem i normiranjem pomorskog nazivlja bavilo se dosta hrvatskih lingvista i pomoraca od 19. stoljeća do danas.

Za prvo razdoblje karakteristično je da ne postoje izričito pomorski rječnici, već se u opće rječnike unosi negdje veći, negdje manji korpus pomorskog nazivlja. U nekim rječnicima taj korpus nije niti izdvojen u posebnu grupu.

Radovan Vidović navodi kako je 1586. Faust Vrančić u svoj rječnik unio malen korpus pomorsko-ribarstvenog nazivlja (24-25 natuknica) (Vidović 1993:215). Pavao Ritter Vitezović je prvi pokušao iz jednog općeg rječnika izdvojiti u posebnu grupu pomorsko-ribarstvenu terminologiju (nazivi za vjetrove, popis snaziva za brodove). U velikom višjezičnom pomorskom rječniku francuskog leksiografa Augusta Jala nalazi se i nešto naših pomorskih izraza.

Početak hrvatske pomorske leksikografije veže se za 1852. godinu. „Tada nastaje prvi hrvatski nautički rječnik (u kojemu je većinom terminologija jedrilja), a autor mu je Jakov Mikoč“ (Mišković 1998:60).

Velik doprinos prikupljanju i normiranju hrvatskog pomorskog nazivlja dao je Božo Babić, najistaknutija osoba bakarske nautike. „U razdoblju od 1870. do 1901. godine objavio je pet pomorskih rječnika“ (Stepanić 2005:70).

Ribarsko nazivlje javlja se oskudno u rječniku Fausta Vrančića. Doprinos prikupljanju ribarskog nazivlja dao je i Luko Zore. „Bavio se sakupljanjem narodnih, govornih ribarsko-pomorskih izraza, objavio ih u Kukuljevićevu *Arkivu za povjesticu jugoslovensku*. Najveću pažnju posvetio ribarstvu, u okviru toga obradio i tipove ribarskih brodova, konstrukciju, pomorsku meteorologiju i druga područja“ (Vidović 1993:217-218).

Petar Lorini u svojoj knjizi *Ribanje i ribarske sprave pri istočnim obalama Jadranskog mora* opisuje načine ribolova i ribolovne sprave koje su se koristile na našoj obali i pritom daje mnogobrojne nazive ribarskih alata, naziva riba i pojmova koji se tiču ribarskog života uopće (Lorini 1995).

Iako je bilo pojedinačnih pokušaja da se prikupe ribarski nazivi, oni su rijetki i u većini slučajeva sporadični. Iako ima dosta pomorskih rječnika i enciklopedija, to nije slučaj i s ribarskim

Ribarskim nazivljem koje je prikupljeno u ovom radu želim upozoriti na gubitak koji bi se dogodio hrvatskome jeziku i kulturi da se izrazi stranog porijekla izbrišu iz kolektivnog pamćenja ljudi koji s morem i od mora žive.

nazivljem. Prve veće napore da napravi glosar koji bi se ticao većim dijelom ribarskoga tj. halijeučičkog¹ nazivlja napravio je Joško Božanić prikupljajući ribarsko nazivlje rodne Komiže. U ovome radu daje se pregled riječi koje je izdvojio razgovarajući sa starim komiškim ribarom Ivanom Vitaljićem Gûslom.

U procesima prikupljanja i sastavljanja pomorskih rječnika javljaju se dva oprečna stajališta. Prvo stajalište zagovara izbacivanje riječi stranog, poglavito talijanskog porijekla iz hrvatske pomorske terminologije. Najistaknutiji zagovornici toga stajališta su Jakov Mikoč, Božo Babić, Juraj Crnić i Petar Skok. Oni smatraju da za tuđice treba naći prikladnu zamjenu hrvatskim terminima pa predlažu i neke svoje kovanice.

Najglasniji protivnici ovoga stava bili su Luko Zore, Juraj Carić i Radovan Vidović, a u današnje vrijeme strogo se takvom pristupu hrvatskoj pomorskoj i ribarskoj terminologiji protivi Joško Božanić. Oni smatraju da treba zadržati one termine koji se već stoljećima koriste u živom jeziku, bez obzira na porijeklo. Ovaj rad također zauzima takav stav te ribarskim nazivljem koje je prikupljeno u ovom radu želi upozoriti na gubitak koji bi se dogodio hrvatskome jeziku i kulturi da se ti izrazi izbrišu iz kolektivnog pamćenja ljudi koji s morem i od mora žive.

„Važni zadaci lingvističke znanosti svakog naroda su (normiranje), leksikologijski i leksikografski rad, zatim normiranje i standardiziranje te stručne nomenklature, da bi se prišlo standardizaciji potrebno je obaviti radove prve faze: organizirano stručno prikupljanje te obrada rječničke građe“ (Vidović 1993:214).

Ovaj Vidovićev citat uvodi nas u jedan od većih izazova pred kojima se nalazi, u prvom redu, ribarsko nazivlje. Što se pomorskog

¹ Riječ je o terminu kojeg je u znanost uveo dr.sc. Joško Božanić, a prema epu „Halieutica“ grčkog pjesnika Opiana iz Kilikije (3. st.) i istoimenom epu rimskog pjesnika Ovidija. Izvorno znači ribarenje.

nazivlja tiče, ono je većim dijelom usustavljeno i prikupljeno. Pomorskih rječnika i enciklopedija ima. Ribarsko nazivlje, kako upozorava i Božanić, nije zastupljeno u našoj leksikografiji.

Veliki doprinos prikupljanju građe dao je sam Božanić stvarajući glosar komiškog ribarskog nazivlja. Prilog za prikupljanje daje i ovaj rad uspoređujući Božanićeve komiške termine s onima iz Vele Luke.

4. Prilog za prikupljanje: Usporedba halijeutičkog nazivlja Komiža – Vela Luka

I Komiža i Vela Luka imaju dugu tradiciju ribarstva. O važnosti ribarstva na otoku Visu govori i Fortis u svome putopisu. On je prepoznao koliko ta djelatnost znači tamošnjem otočnom stanovništvu: „Najznačajniju trgovačku robu Višanima pruža ribolov. Samo jedna brodica s potegačom katkad za nekoliko sati u mrkloj noći ulovi šezdeset, sto, pa i sto pedeset tisuća srdela. (...) Ovi se ribari, iznenada zatečeni obilnim

plijenom, nađu prisiljeni hitati i do trideset i četrdeset milja do spremišta na Hvaru kako bi ga imali čime sačuvati“ (Fortis 2004:247). Tradicija ribarstva u Veloj Luci seže daleko u prošlost. Uz vinogradarstvo, ribarska je djelatnost desetljećima najvažniji izvor prihoda stanovnika Vele Luke, bez obzira bilo to profesionalno bavljenje ribolovom za izvoz na tržište ili za potrebe prehrane vlastitog kućanstva. O tome svjedoče i podaci koje navodi Ante Dragić u svojoj knjizi *Ribari na hrvatskom moru*. On, naime, navodi podatke kako je prva ribarska zadruga u Veloj Luci osnovana već 1910. godine te je brojila čak 56 članova (Dragić 1997:292).

Ova dva mjesta odabrana su jer predstavljaju centre ribarstva na svojim otocima i u prošlosti i danas. U njima su sačuvalo ribarsko nazivlje većinom u oblicima u kojima kao takvo postoji već stoljećima.

Slijedi prikaz usporedbe riječi u Komiži i Veloj Luci. Riječi su prikazane u tablici. Prvi stupac prikazuje riječi prikupljene u Komiži, a drugi stupac ekvivalente za te riječi u Veloj Luci. Dalje u tablici tri su stupca (28, 50, 65) koji označavaju dob govornika koji su bili izvori za usporedbu nazivlja. Ispitana su tri govornika različite dobi da bi se izveo eventualni zaključak o gubitku ili promjeni nazivlja kroz generacije. Također, svaki od ta tri stupca podijeljen je na još dva (D – definicija, BD – bez definicije). Ti nam podaci trebaju pokazati trebaju li govornicima definicije komiških pojmova ili su pojmovi dovoljno slični (isti) da se mogu razumjeti i bez njihova definiranja. To nam ima ukazati na stupanj sličnosti ribarskog nazivlja u Veloj Luci i Komiži te potvrditi ili opovrgnuti tezu o postojanju *lingue france* komiškoga ribarskog nazivlja. U zadnjem stupcu date su napomene za nazive u Veloj Luci.

U izvornom diplomskom radu *Hrvatsko pomorsko i ribarsko nazivlje: povijesni razvoj i izazovi današnjice*² uspoređeno je 955 riječi. Ovdje će se, zbog ekonomičnosti prostora, prikazati nekoliko primjera koji imaju ukazati na način usporedbe dvaju lokalnih idioma te proces izvođenja konačnih zaključaka.

4.1. Kratka analiza halijeučičkog nazivlja prema diplomskom radu Andree Živko

Od 989 riječi koliko Božanić navodi u svome malome rječniku, u diplomskom radu obrađeno je 955 riječi. S Božanićevog popisa su izuzete riječi koje se odnose na obiteljske nadimke u Komiži te riječi koje označavaju ribolovne i druge lokalitete bliske samo Komižanima (njih 34).

Od obrađenih riječi (955), **govornik od 65** godina nije znao njih 28. Govornik je znao **927** riječi, pri čemu mu je za njih 231 trebalo reći definiciju komiške riječi da bi znao o čemu se radi. 651 riječ govornik je odmah prepoznao i dao velolučki ekvivalent.

Uspoređujući ribarsko nazivlje Vele Luke i Komiže, 75% riječi preklapa se u izrazu i sadržaju. To posvjedočuje tezu o postojanju univerzalnog „lingua franca“ idioma.

Govornik od 50 godina znao je **917** riječi od ukupno 955. Za 270 riječi mu je trebala definicija, dok je značenje preostalih 647 riječi odmah prepoznao.

Govornik od 28 godina znao je najmanje riječi – **887** od ukupno 955. Za 570 riječi nije mu trebala definicija, a za njih 317 bilo mu je potrebno pročitati objašnjenje riječi.

Treba naglasiti da je svaki ispitanik u nekom periodu svoga života bio usko povezan s ribolovom ili brodogradnjom te su od najmlađeg do najstarijeg zaista upoznati s ribarskom i pomorskom terminologijom jer je ona predstavljala i još predstavlja bitan dio njihovih života. Njihovo neznanje pojedinih riječi ne treba se tumačiti kao njihovo opće neznanje ribarske i pomorske terminologije.

Upravo zato iz ovog se ispitivanja može izvesti generalni zaključak o preklapanju halijeučičkog nazivlja ovih dvaju idioma. Bavljenje ribarstvom i uska povezanost s pomorstvom ovih ispitanika od njihovih najranijih godina čini ih reprezentativnim izvorima halijeučičkog nazivlja Vele Luke. Oni u tome nisu izuzetci, većina stanovništva u uskoj je vezi s morem i ribarstvom.

269 riječi potpuno je drugačijeg izraza za isti sadržaj (od toga 17 izraza u Veloj Luci postoji, ali se koristi za različit sadržaj, što je naglašeno u napomeni, npr. pauk je u Veloj Luci riba bežmek, a u Komiži batovina).

686 riječi potpuno se ili većinski preklapa u izrazu i sadržaju.

² Autor: Andrea Živko, dostupno u arhivi Filozofskog fakulteta, Split

KOMIŽA	VELA LUKA	28		50		65		NAPOMENA
		D	BD	D	BD	D	BD	
abovento	abovento	/		/			X	
abrivāt se	àbrivat se		X		X		X	
afugāt	afūgat	/		/			X	
ārija	ārija		X		X		X	
arināt	arīnat	/		/			X	
armivat	ārmāt		X		X		X	
bāko	/							
burdīz	prudīz		X		X		X	
burdizāt	burdīžat		X		X		X	
capapija	capāda	X		X		X		
carñjūl	čñnac		X		X		X	
cavarjāt	ćakūlat	X		X			X	
dūdot	zdrūcāt	X		X		X		
dūlnju vrīme	dōnjo vrīme		X		X		X	
gavunōra	gavunāra		X		X		X	
gōše	rīca	X		X		X		
inkatūra	nevōja	X		X		X		
karvetīna	křvina, krvētina		X		X		X	
kašēta	kāšeta		X		X		X	
katrafūnd	kun tafūnd		X		X		X	
katramāt	katrāmat		X		X		X	
kordūn	kolājna	X		X		X		u VL riječ kordūn se koristi za vezicu na cipeli – 28
kordūr	mrkīnta	X			X		X	
lāštra	čaklo, tūb o ferāla		X		X		X	u VL lāštra je naziv za svako prozorsko staklo
ložūmina	gōšćica	X		X		X		
marīna	mūrīna		X		X		X	
mlikōtina	kālma bōnaca/ bōnaca kā ūje	X		X			X	
mocejīna	umidēca	X		X		X		
navīt	zbīt u kōrtu/korfīn	X		X		X		
parōng	pāranak	X		X		X		
partēni drūg	nī žvēlat	X		X		X		
pāuk	drāgana		X		X		X	u VL pāuk zovu ribu bežmek/ batovinu
pīcāk	prēmula	X		X		X		
piždācina	medūza	X		X		X		
Pizdūkalo	Dānica	X		X		X		
povūj	brāg		X		X		X	
purīc	vāga	X		X		X		u VL purīc je naziv za power block (Puretić)
šamarūša	gēra	X		X			X	
šantīna	santīna		X		X		X	santina je kod većih brodova, kod manjih - kàlete
širokōl	šiloko		X		X		X	
šlōv	bevānda o kvāsine	X		X		X		
tarokāt	šūjat	X		X		X		
ujōt	ćapat		X		X		X	
ūmid	umidēca		X		X		X	
žōpās	zāpas		X		X		X	

Tablica 1. Usporedba halijeutičkog (ribarskog) nazivlja Komiza – Vela Luka

Iz ove analize može se zaključiti:

1. Postoji 72% preklapanja u izrazu i sadržaju.
2. 28% riječi u Veloj Luci ima drugačiji izraz, od čega se 17 izraza koristi za različit sadržaj.
3. Ispitanici su zajedno znali 97% riječi.
4. Razlika u poznavanju riječi između govornika od 50 i 65 je mala – 10 riječi.
5. Razlika između sva tri govornika nije zamjetna u ukupnom poznavanju riječi, ali treba naglasiti da je najstariji govornik znao najviše riječi te da mu je za najmanje riječi trebala definicija. Najmlađem govorniku trebalo je za najviše riječi pročitati definiciju, tj. izraz mu nije nagovještavao sadržaj.
6. Za jako mali broj komiških riječi u Veloj Luci ne postoji odgovarajući sadržaj, npr. „lenjomi“ – nema skupnog naziva za drvenu građu, već samo pojedinačne dijelove. Kod nekih riječi npr. naziva račića ili morske trave, gdje nije navedeno latinsko ili neko drugo ime, ispitanici nisu znali točno na koju se vrstu raka ili morske trave odnosi pa nisu znali ekvivalent.

Sveukupni zaključak: postoji veliko preklapanje u izrazu i sadržaju halijeutičkog nazivlja ova dva idioma. U 72% slučajeva izraz (za isti sadržaj) se preklapa potpuno ili djelomično. Ovo *djelomično* odnosi se na fonološki i akcenatski sustav. Najveća razlika očituje se na akcenatskom planu – u Veloj Luci razlikujemo 5 naglasaka, dok u Komiži samo tri – dva silazna i akut. Također, u Komiži imamo cakavizam drugog tipa (prednjoalveolari) dok se u Veloj Luci u govoru realiziraju č, ž, š. U Komiži nalazimo i veću zatvorenost samoglasnika: balonca – balanca; bacvor – bačvar; majnovonje – majnavanje.

U komiškom se javlja sekundarno r (r + popratni samoglasnik – carnjul, darvo) dok u Veloj Luci imamo slogotvorno r bez popratnog samoglasnika (črnac, drvo).

Suglasnike z, ž u Veloj Luci se razlikuje dok u Komiži postoji samo ž. Jednako je i sa suglasnicima s, š koji se u Veloj Luci razlikuju dok u Komiži imamo samo š. Također, veliki je postotak riječi koje su govornici znali, što znači da isti sadržaji postoje i u Veloj Luci i u Komiži. Uočljivo je još i da za neke talijanizme koji su se zadržali u Komiži, u Veloj Luci nalazimo ekvivalente za koje bi se moglo reći da pripadaju standardnom jeziku (npr. finit – završit; finimenat – kraj; diferenca – razlika; buletin – račun). Ipak, ovo su riječi koje se ne odnose isključivo na ribarstvo već pripadaju općem leksiku.

Pošto su se ova dva istraživanja odvila u znatnom vremenskom razmaku bilo bi zanimljivo vidjeti upotrebljavaju li se one još uvijek u Komiži ili ih je zamijenio standard. Tek tada bismo mogli zaključiti je li standardni jezik izvršio veći utjecaj u jednom ili drugom mjestu. Riječi vezane usko za ribarstvo u oba mjesta većinom su aloglotskog porijekla i ne može se govoriti o većem utjecaju standarda na halijeutičko nazivlje. Čini se, ipak, da je komiška terminologija razvijenija, tj. da imaju više naziva za pojedine dijelove broda i alate. Npr., u Komiži postoje različiti nazivi za plutače koje označavaju položaje ribarskih alata (barilac, baruza, kunka) dok se u Veloj Luci sve naziva senjal. Također, u Komiži postoje različiti nazivi za pojedine konope na mrežama i jedrima dok se u Veloj Luci jednostavno svi nazivaju konop ili konopac. Razlog tomu možemo tražiti u znatno dužoj tradiciji ribarstva u Komiži. Naime, „Komiža je starija od Vele Luke. Razvila se kao mjesto i ribarski centar u 16. st. dok Vela Luka nastaje početkom 19. st. Kao mnogo mlađe naselje i ribarsko mjesto Vela Luka unijela je u ribarsku praksu mnogo svoje vlastitosti, ali je još više poprimila od starijih ribarskih mjesta, ponajprije iz samog otoka Korčule, s Pelješca i Dubrovnika, ali i iz područja Hvarske kapetanije u kojemu je Komiža na prvom mjestu“ (Oreb 1972:249).

5. *Lingua franca*

Zagovarajući očuvanje halijeutičkog nazivlja onakvog kakvog ga izvorno nalazimo u raznim lokalnim idiomima naših priobalnih i otočnih mjesta Božanić naglašava i „činjenicu postojanja univerzalnog *lingua franca* idioma koji je bio svojina svih mediteranskih naroda pa tako i hrvatskog“ (Božanić 2003:39). Smatra da naše ribarsko i pomorsko nazivlje obuhvaća riječi koje naziva *panmediteranizmi* i ističe da su one „svojina mediteranske pomorske tradicije i da ih možemo čuti kako u Kataloniji, tako i u Dalmaciji, na Malti, na obali Tunisa i Maroka, u Veneciji i na otocima Egejskog mora, na Hiosu i na Visu“. Prikupljajući nazivlje Komiže tvrdi kako su i te riječi dio *lingue france* (Ibid. 40-41). Uspoređivanjem halijeutičkog nazivlja Komiže s nazivljem Vele Luke možemo doći do zaključka da je njegova tvrdnja, barem što se ovog dijela istočnog Jadrana tiče, točna. To nam govori činjenica da podudaranje halijeutičkog nazivlja u ova dva mjesta okrenuta zapadu iznosi 75%, a još više potvrđuje tu tvrdnju činjenica da je od 75% riječi koje se podudaraju najviše koje se odnose na ribarske alate i dijelove ribolovnih alata (KŽ – tašel, VL – tašêl), pojedine radnje tijekom ribolovnih aktivnosti, tj. općenito riječi koje se usko tiču ribolova (KŽ – žabrumat, VL – abrmat, armīvōnje – ārmānje).

6. Zaključak

Glavni zaključak koji možemo na kraju izvući je da još uvijek postoje riznice hrvatskog maritimnog leksika u kojima je on očuvan u svom izvornom obliku, među ljudima koji ga osjećaju svojim, a ne tuđim. Hrvatska maritimna leksikografija mora zabilježiti te termine u svrhu očuvanja, ne samo isključivo leksika pomoraca i ribara, već i kulturne baštine i načina života ljudi na priobalju i na otocima. Za njih je jezik kojim se oni svakodnevno služe, a koji obiluje maritimizmima, neodvojiv od njihovog identiteta koji se stoljećima gradio isključivo u zajedništvu s morem.

6. Izvori i literatura

Vlastiti terenski zapisi

Basioli, Josip. *Ribarstvo na Jadranu*. Zagreb: Nakladni zavod Znanje, 1984.

Boko, Ivo. *Ribarski libar*. Split: Marjan tisak, 2004.

Božanić, Joško. „Iskustvo univerzalnosti kulture mora u hrvatskom maritimnom leksiku“. *Govor* 20 (1-2), Zagreb 2003., str. 39 – 46.

Dragić, Ante. *Ribari na hrvatskom moru*. Zadar: Zadarska tiskara, 1997.

Fortis, Alberto. *Put po Dalmaciji*. Split: Marjan tisak, 2004.

Jelić Mrčelić, Gorana: *Povijest pomorstva* (nastavni materijali). Split: Pomorski fakultet, 2010.

Lorini, Petar. *Ribanje i ribarske sprave pri istočnim obalama Jadranskog mora*. Zagreb: Dom i svijet, 1995.

Mišković, Siniša. „Jakov Mikoč i sljedbenici“. U: *Pomorski rječnik*. Rijeka 1998., str. 59 – 66.

Oreb, Marin dr. „Razlike u ribarskoj praksi između Velolučana i Komižana“. *Zbornik otoka Korčule* 2, Zagreb 1972., str. 249 – 258.

Skok, Petar. *Naša pomorska i ribarska terminologija na Jadranu*. Split: Jadranska straža. 1933.

Stepanić, Željko. „Hrvatsko pomorsko nazivlje od polovine 19. st do sloma Austro-Ugarske monarhije“. *Naše more* 52 (5-6). Dubrovnik 2005., str. 63 – 76.

Vidović, Radovan. *Jadranske leksičke studije*. Split: Književni krug, 1993.